

Αδόμητοι - Πράσινοι Χώροι στο Αστικό Περιβάλλον: Προνομιακό Πεδίο Ανάπτυξης Εκπαιδευτικών Δραστηριοτήτων

Ιωάννα Κοντοζήση¹, Κώστας Τενεκετζής², Ευγενία Πανώριου³

¹Υπεύθυνη Τμήματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία

ikontozisi@ornithologiki.gr

²Συντονιστής Τομέα Ανάπτυξης & Επικοινωνίας, Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία

kteneketzi@ornithologiki.gr

³Υπεύθυνη Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στο Πάρκο "Α. Τρίτσης", Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία

epanoriou@ornithologiki.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία έχει θέσει ως κεντρικό στόχο την ενημέρωση του κοινού με έμφαση στην ευαισθητοποίηση των παιδιών. Βασικές δράσεις περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση για τους αδόμητους χώρους με ημερήσια εκπαιδευτικά προγράμματα και άλλες οργανωμένες δραστηριότητες. Με την υποστήριξη του Υπουργείου Παιδείας, οργάνωσε στο Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Α. Τρίτσης» (Ιλιον Αττικής) δραστηριότητες για τη γνωριμία των παιδιών με το φυσικό περιβάλλον και δημιούργησε το “Δίκτυο Αδόμητων Χώρων: Για τα πουλιά και τους ανθρώπους” σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Οι δράσεις στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση για τη σημαντικότητα των αδόμητων χώρων, στην αντιμετώπιση της απουσίας ορθής διαχείρισής τους, στην ανάδειξη της σημαντικότητας της παρουσίας των πουλιών ως δείκτη ποιότητας περιβάλλοντος στην πόλη και στην ενεργοποίηση των μαθητών σε τοπικό επίπεδο. Ο σχεδιασμός των δραστηριοτήτων εντάχθηκε στη συνολική στρατηγική της Ορνιθολογικής για την αστική βιοποικιλότητα και αναπτύσσεται σε τρία επίπεδα: τη συμμετοχή των μαθητών σε οργανωμένες δραστηριότητες, την επιλογή και ανάπτυξη προτεινόμενων παρεμβάσεων και την κατά βούληση συμμετοχή των παιδιών πέραν των προγραμματισμένων δραστηριοτήτων. Η υλοποίηση των δράσεων συνεχίζεται αδιάλειπτα από το 2005 με τη συμμετοχή περίπου 6.000 μαθητών ετησίως. Μέσα από τη διαδικασία κριτικής αποτίμησης της συμμετοχής των μαθητών, προκύπτουν θετικά πρώτα αποτελέσματα αναδεικνύοντας τη σημαντικότητα των αδόμητων χώρων για την ανάπτυξη εκπαιδευτικών βιωματικών δραστηριοτήτων στον αστικό χώρο.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: αδόμητοι χώροι, πάρκα, αστική βιοποικιλότητα, πουλιά, περιβαλλοντική εκπαίδευση, ΜΚΟ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, μη κυβερνητική περιβαλλοντική οργάνωση, δραστηριοποιείται ενεργά εδώ και 28 χρόνια, σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς, για την προστασία των πουλιών και των βιοτόπων τους. Κεντρική δραστηριότητα είναι η ενημέρωση του κοινού με έμφαση στην ευαισθητοποίηση των

παιδιών. Βασικές δράσεις περιβαλλοντικής εκπαίδευσης της Ορνιθολογικής στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση για τους αδόμητους/πράσινους χώρους είτε με ημερήσια εκπαιδευτικά προγράμματα, είτε με οργανωμένες δραστηριότητες στη διάρκεια του σχολικού έτους.

Η διατήρηση, η ορθή διαχείριση και η αύξηση των αδόμητων χώρων στις σύγχρονες πόλεις αποτελεί ζωτική αναγκαιότητα για δύο λόγους:

1. Με την παραδοσιακή τους σημασία ως «χώροι πρασίνου», αποτελούν βασικό στοιχείο ποιότητας ζωής (αναψυχή, κοινωνικές συναναστροφές) και βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης (μικροκλίμα, μείωση ρύπων και θορύβων) στον αστικό χώρο.
2. Με την οικολογική τους σημασία, ως «αστικοί βιότοποι», προσφέρουν καθοριστικής σημασίας επαφή με στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος για μεγάλο μέρος του ανθρώπινου πληθυσμού.

Δεδομένης της αξίας των αδόμητων χώρων, θα έπρεπε να χαίρουν προστασίας και ορθής διαχείρισης μέσω θεσμοθετημένων πολιτικών και ολοκληρωμένων σχεδίων διαχείρισης. Αντ' αυτού, συχνά παρατηρείται εγκατάλειψή τους και ελλιπής έως κακή διαχείριση (Παρατηρητήριο Ελεύθερων Χώρων Αθήνας-Αττικής, 2010), πρακτικές που επιτείνουν το βασικό πρόβλημα της έλλειψής τους. Έτσι, ενώ σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, για να είναι μία πόλη βιώσιμη απαιτούνται 9τ.μ./κάτοικο έκτασης πρασίνου, στη σημερινή Αθήνα η έκταση αυτή αντιστοιχεί στο 2,55τ.μ./κάτοικο και στο 2,73τ.μ. στη Θεσσαλονίκη. Επιπρόσθετα οι ελάχιστοι αδόμητοι χώροι στερούνται σχεδιασμού για τη σύνδεσή τους (Παπακωνσταντίνου, 2009). Η συνολική στρατηγική παρέμβασης της Ορνιθολογικής για τους αδόμητους χώρους και την αστική βιοποικιλότητα εντάσσει την εκπαίδευση ως σημαντικό εργαλείο αντιμετώπισης της κατάστασης διαρθρώνοντας τρεις άξονες δράσης: τη συμμετοχή των μαθητών σε οργανωμένες δραστηριότητες, την ανάπτυξη προτεινόμενων από τους ίδιους, ήπιων παρεμβάσεων και την κατά βούληση συμμετοχή των παιδιών, πέραν των προγραμματισμένων δραστηριοτήτων, για τη μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων. Σε αυτήν την κατεύθυνση, σχεδιάστηκαν δύο βασικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες για τους αδόμητους χώρους στις οποίες οι εκπαιδευτικοί στόχοι προσεγγίζονται με δραστηριότητες σε γνωστικό, συναισθηματικό και ψυχοκινητικό επίπεδο (Φλογαίτη, 1998) αξιοποιώντας τις δυνατότητες των επιλεγμένων πράσινων χώρων. Παράλληλα σχεδιάστηκε διαδικασία κριτικής αποτίμησης της συμμετοχής των μαθητών με στόχο τη βελτίωση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Η υλοποίηση των δράσεων, με την υποστήριξη του Υπουργείου Παιδείας, ξεκίνησε το 2005 και συνεχίζεται και κατά το τρέχον σχολικό έτος (Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, 2010).

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η πρώτη εκπαιδευτική δραστηριότητα υλοποιείται στο Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Α. Τρίτσης» (Ιλιον Αττικής), το μοναδικό αστικό θεματικό πάρκο στην Ελλάδα το οποίο έχει ιδρυθεί με στόχο την περιβαλλοντική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση. Το πρόγραμμα «Τα πουλιά στην πόλη» υλοποιείται κατά το σχολικό έτος 2010-2011 για πέμπτη συνεχή χρονιά με την υποστήριξη του Οργανισμού Διοίκησης και Διαχείρισης του Πάρκου. Γενικός σκοπός του προγράμματος είναι η προβολή της οικολογικής αξίας των αδόμητων χώρων στις αστικές περιοχές, η καθιέρωσή τους ως βασικά στοιχεία της ποιότητας ζωής, η προώθηση της περιβαλλοντικά ορθής διαχείρισής τους και η διαπίστωση της λειτουργίας των πουλιών ως δείκτες ποιότητας ζωής στα αστικά κέντρα και όχι μόνο.

Επιπλέον, μέσα από τη δημιουργία επισκέψιμων υποδομών (Κέντρο Ενημέρωσης, εκπαιδευτικές διαδρομές, εκπαιδευτικά εργαστήρια) και τις ειδικά σχεδιασμένες δραστηριότητες, οι μαθητές αναπτύσσουν ικανότητες προσανατολισμού, αυξάνουν την παρατηρητικότητα τους, δημιουργούν και ενισχύουν την κριτική τους σκέψη (Κοντοζήση & Τενεκετζής, 2008). Η δεύτερη δραστηριότητα, το «Δίκτυο Αδόμητων Χώρων: Για τα πουλιά και τους ανθρώπους», σχεδιάστηκε έτσι, ώστε οι μαθητικές ομάδες συμμετέχουν επιλέγοντας ένα χώρο κοντά στο σχολείο τους. Το πρόγραμμα προσεγγίζει και την παραδοσιακή έννοια του πάρκου ως «χώρος πρασίνου» αναδεικνύοντας παράλληλα την οικολογική του αξία. Σκοπός του Δικτύου είναι η ανάπτυξη συνείδησης σχετικά με τη βέλτιστη ισορροπία ανάμεσα στο φυσικό περιβάλλον και τον άνθρωπο ως αποτέλεσμα της διαχείρισης των χώρων αυτών. Βασική παράμετρο του προγράμματος αποτελεί η ανάληψη πρωτοβουλιών από τους μαθητές και η κατά βούληση περειαία συμμετοχή τους, ενώ παράλληλα έρχονται σε επαφή με το θεσμικό πλαίσιο διαχείρισης και τους τοπικούς φορείς.

Οι δραστηριότητες σχεδιάστηκαν από το Τμήμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης σε συνεργασία με την ομάδα παιδαγωγών της Ορνιθολογικής και υλοποιήθηκαν με τη συμμετοχή επιστημονικού προσωπικού ειδικά καταρτισμένου στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Στις δράσεις πεδίου χρησιμοποιήθηκε από τους μαθητές επιστημονικός εξοπλισμός (κιάλια, GPS κ.ά.) της Ορνιθολογικής.

Οργάνωση εκπαιδευτικής δραστηριότητας «Τα πουλιά στην πόλη»

Η εκπαιδευτική δραστηριότητα «Τα πουλιά στην πόλη» απευθύνεται σε μαθητές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και διαρκεί περίπου 2,5 ώρες. Υλοποιείται σε τρεις φάσεις που περιλαμβάνουν προπαρασκευαστικές δραστηριότητες, περιήγηση και δραστηριότητες πεδίου και τέλος, δραστηριότητες εμπέδωσης και κριτικής αντίληψης. Συγκεκριμένα, οι φάσεις υλοποίησης είναι:

Α. Επίσκεψη στο Κέντρο Προσανατολισμού & Ενημέρωσης: στον ειδικά διαμορφωμένο εκθεσιακό χώρο γίνεται η υποδοχή των μαθητών και δίνονται γενικές πληροφορίες για τα οικολογικά και ανθρωπογενή χαρακτηριστικά του Πάρκου. Στη συνέχεια οι μαθητές δημιουργούν ομάδες, γίνεται διανομή φύλλων εργασίας και καρτών δραστηριοτήτων και επεξηγείται το εκπαιδευτικό υλικό. Τέλος, ενημερώνονται για τους κανόνες συμπεριφοράς και ασφαλείας για την κίνηση μέσα στο Πάρκο.

Β. Περιήγηση σε ειδικά διαμορφωμένη διαδρομή: οι μαθητές περιηγούνται στο εκπαιδευτικό μονοπάτι και αναγνωρίζουν τους διαφορετικούς τύπους οικοσυστημάτων. Παράλληλα, υλοποιούν τις δραστηριότητες πεδίου οι οποίες περιλαμβάνουν παρατήρηση και καταγραφή πουλιών, άλλων ζώων και φυτών, αναγνωρίζουν σημεία φωλεοποίησης και τροφοληψίας των πουλιών, συσχετίζουν επιλεγμένα είδη με τον κατάλληλο βιότοπο και διερευνούν τα βασικά χαρακτηριστικά ενός «καλού πάρκου».

Γ. Ολοκλήρωση προγράμματος: Στο τέλος της περιήγησης ολοκληρώνεται η συμπλήρωση των φύλλων εργασίας μέσα από τα οποία προσεγγίζεται η σημασία του Πάρκου για την άγρια ζωή και τον άνθρωπο αλλά και των χαρακτηριστικών παραμέτρων του. Επιπρόσθετα, ενισχύεται η αντίληψη σχετικά με τη σπανιότητα αντίστοιχων χώρων και αποτιμάται η αξία του Πάρκου για το κάθε είδος. Τέλος, συζητούνται δράσεις για την προστασία της άγριας πανίδας και του Πάρκου με έμφαση σε αυτές που μπορούν να αναπτυχθούν σε τοπικό επίπεδο (Κοντοζήση & Τενεκετζής, 2008).

Οργάνωση εκπαιδευτικής δραστηριότητας «Δίκτυο Αδόμητων Χώρων»

Το Δίκτυο υλοποιήθηκε για πρώτη φορά πιλοτικά κατά το σχολικό έτος 2009-2010 με την υποστήριξη των Υπευθύνων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Α', Δ' Αθηνών, Ανατολικής και Δυτικής Θεσσαλονίκης και Δευτεροβάθμιας Γ' Αθηνών. Οι δραστηριότητες των μαθητών πραγματοποιήθηκαν σε 6 επιλεγμένους αδόμητους χώρους στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη (Κήπος Προεδρικού Μεγάρου, Άλσος Βεΐκου, Άλσος Νέας Σμύρνης, Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης 'Α. Τρίτσης', Στρατόπεδο Καρατάσου και Πάρκο 'Φράγμα Θέρμης'). Το Δίκτυο οργανώθηκε μέσα από ενημερωτικές ημερίδες και συναντήσεις για εκπαιδευτικούς και των δύο βαθμίδων εκπαίδευσης που διοργάνωσε η Ορνιθολογική με την υποστήριξη των αντίστοιχων Υπευθύνων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και στις δύο πόλεις. Το Δίκτυο, υποστηρίζεται από την ιστοσελίδα <http://mybirdpark.ornithologiki.gr> η οποία αποτελεί σημαντικό εργαλείο του. Μέσα στην ιστοσελίδα οι μαθητές βρίσκουν τα φύλλα καταγραφής που θα χρησιμοποιήσουν, εντοπίζουν στο διαδραστικό χάρτη τα σημεία στα οποία έχουν τοποθετηθεί φωλιές, αντλούν πληροφορίες για τα πάρκα στα οποία έχουν πραγματοποιηθεί δραστηριότητες και αναρτούν τις πληροφορίες που συλλέγουν. Για την προσέγγιση του θέματος σε τοπικό επίπεδο αλλά και για τη διευκόλυνση των μαθητών, προτείνεται από την Ορνιθολογική η επιλογή ενός αδόμητου χώρου που βρίσκεται κοντά στο σχολείο τους ώστε αφενός να είναι ήδη εξοικειωμένοι με το χώρο και αφετέρου να μπορούν να τον επισκέπτονται τακτικά, είτε ως ομάδα είτε ως μεμονωμένα άτομα. Η τελική επιλογή του χώρου στον οποίο θα υλοποιηθούν οι δραστηριότητες γίνεται από τους μαθητές.

Η δραστηριότητα υλοποιείται σε τρεις βασικούς κύκλους. Ο πρώτος είναι εισαγωγικός και στοχεύει στη γνωριμία των μαθητών με το Δίκτυο και τους αδόμητους χώρους. Περιλαμβάνει ενημερωτική παρουσίαση, συζήτηση, εξοικείωση με τον επιλεγμένο χώρο και εκτίμηση οικολογικής κατάστασης του χώρου βάσει 26 παραμέτρων ('Δέντρα σε έκταση μεγαλύτερη από το 20% του χώρου', 'Ποικιλία δέντρων', 'Υπαρξη αγριόχορτων' κ.ά.). Στο δεύτερο και τρίτο κύκλο, οι μαθητές παρακολουθούν ανά τακτά διαστήματα την ανθρώπινη δραστηριότητα στο χώρο και καταγράφουν τα είδη πουλιών και τους πληθυσμούς που παρατηρούν χρησιμοποιώντας τα δεδομένα αυτά ως δείκτες οικολογικής ποιότητας του πάρκου (Diamond, 1976). Επιπλέον, υλοποιείται εργαστήριο κατασκευής φωλιών και βάσει συγκεκριμένων προδιαγραφών επιλέγονται τα κατάλληλα σημεία τοποθέτησης. Οι μαθητές παροτρύνονται να αναζητήσουν πληροφορίες για τον επιλεγμένο χώρο (ιστορία, καθεστώς διοίκησης, κ.ά.) ενώ παράλληλα και ανάλογα με τις καταγραφές και την εκτίμηση της οικολογικής κατάστασης που έχει προηγηθεί, προετοιμάζεται το «Δελτίο συνέντευξης» που περιλαμβάνει ενδεικτικές ερωτήσεις προς το φορέα διαχείρισης του χώρου. Τέλος, οι μαθητές επισκέπτονται το χώρο με σκοπό την ανανέωση των δεδομένων και την παρακολούθηση της κατάστασής του.

Οργάνωση κριτικής αποτίμησης δραστηριοτήτων

Η εκτίμηση των αποτελεσμάτων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση συγκεκριμένων εργαλείων για τη διερεύνηση της επίτευξης των γνωστικών στόχων και την αποτίμηση της συνολικής εμπειρίας των μαθητών.

Εκτίμηση εκπαιδευτικής δραστηριότητας «Τα πουλιά στην πόλη»

Για την αξιολόγηση της δραστηριότητας, βρίσκεται σε εξέλιξη η διαδικασία εκτίμησης των αποτελεσμάτων του Προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

στο Πάρκο ‘Αντώνης Τρίτσης’ από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου μέσα από την ανατροφοδότηση (feedback) του προγράμματος με τη χρήση ερωτηματολογίων. Πρόκειται για έρευνα η οποία βασίζεται στη συμπλήρωση ερωτηματολογίων από τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς σε τρία διαφορετικά στάδια: πριν από τη συμμετοχή τους στο πρόγραμμα, αμέσως μετά την ολοκλήρωση της συμμετοχής τους και έπειτα από λίγους μήνες. Οι μεταβλητές αναφοράς είναι οι γνωστικές, συναισθηματικές και συμπεριφοριστικές επιρροές. Αναλύθηκαν ερωτηματολόγια που βασίστηκαν σε έντεκα πρότυπους δείκτες μέτρησης (‘Επίδραση στην εκτίμηση της σύνδεσης του χώρου με τη φύση γενικότερα’, ‘Επιθυμία συμμετοχής και σε άλλες δραστηριότητες – εμβάθυνση’, ‘Πρόκληση σκέψεων στον επισκέπτη’, κ.ά). Επιπρόσθετα, για την επιτυχή εκτίμηση των γνωστικών στόχων του προγράμματος σχεδιάστηκαν σταυρόλεξα τα οποία συμπληρώνονται από τους μαθητές με την ολοκλήρωση της συμμετοχής τους στην εκπαιδευτική δραστηριότητα.

Εκτίμηση εκπαιδευτικής δραστηριότητας «Δίκτυο Αδόμητων Χώρων»

Κατά την εφαρμογή της δραστηριότητας χρησιμοποιήθηκαν δύο εργαλεία με σκοπό την αξιολόγηση της εκπαιδευτικής δράσης τόσο στην εμπέδωση γνώσεων, όσο και στη διερεύνηση της συνολικής εμπειρίας των μαθητών.

A. Ζωγραφική απεικόνιση του ‘Ιδανικού Πάρκου’

Μετά την υλοποίηση της δραστηριότητας, ζητήθηκε από τους μαθητές να απεικονίσουν το ‘Ιδανικό Πάρκο’ σε μεγάλα χαρτόνια ανά ομάδες. Στη συνέχεια αναζητήθηκαν στις ζωγραφιές 9 παράμετροι, δείκτες οικολογικής αξίας. Αντίστοιχη δραστηριότητα είχε υλοποιηθεί και αρχικά, κατά την έναρξη του προγράμματος.

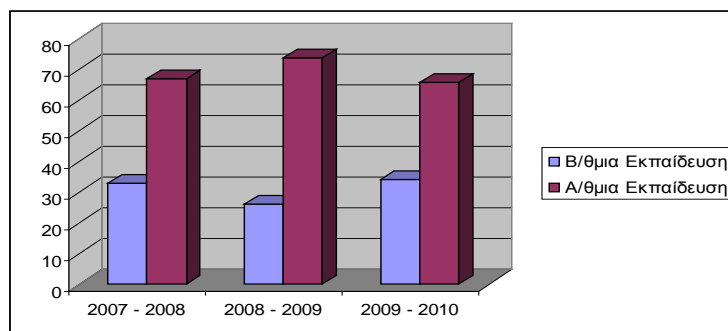
B. Εκτίμηση εμπειρίας των μαθητών

Επιπρόσθετα, ζητήθηκε από τους μαθητές να εκφράσουν γραπτά την εμπειρία από τη συμμετοχή τους στο Δίκτυο. Δε δόθηκε καμία κατεύθυνση και οι μαθητές παροτρύνθηκαν να εκφράσουν ελεύθερα τις σκέψεις τους. Μέσα από τα γραπτά των μαθητών διερευνήθηκαν παράμετροι οι οποίες ομαδοποιούνται σε τρεις κατηγορίες: 1) γενική αξιολόγηση της εμπειρίας των μαθητών, 2) αξιολόγηση του γνωστικού αντικειμένου και 3) εκτίμηση της αντίληψης των μαθητών για την πόλη τους.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

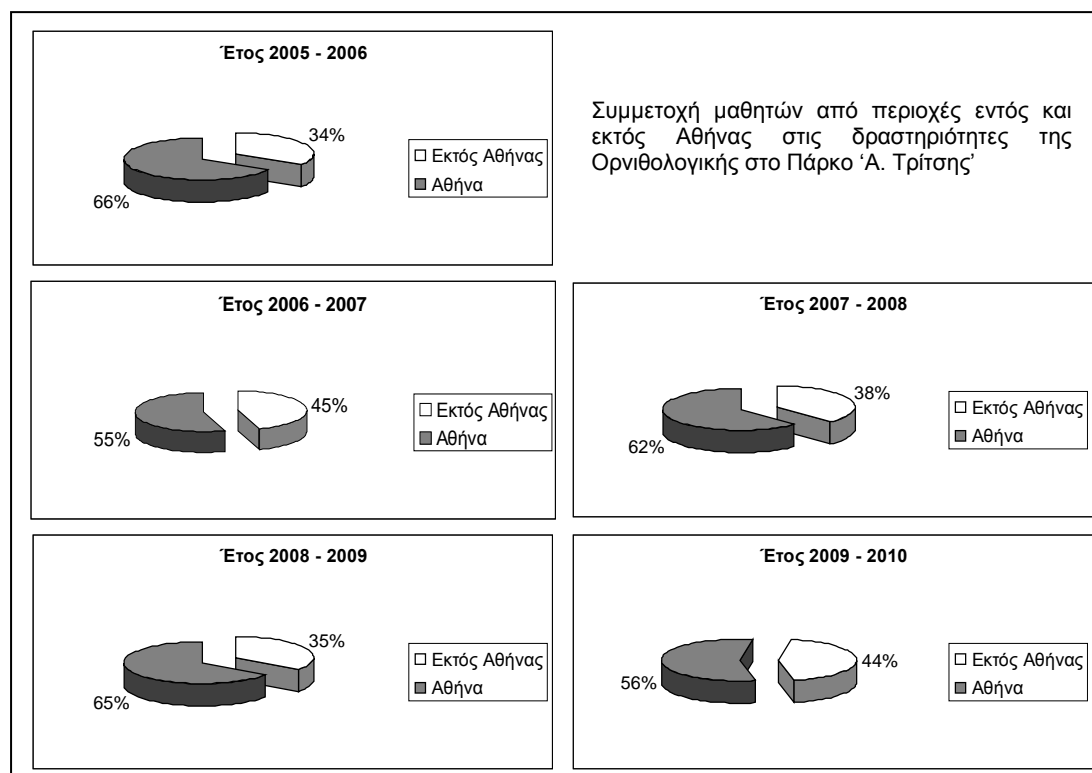
Εκπαιδευτική δραστηριότητα «Τα πουλιά στην πόλη»

Στο ημερήσιο πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης συμμετέχουν σε ετήσια βάση περίπου 6.000 μαθητές το χρόνο. Συνολικά το πρόγραμμα έχουν υλοποιήσει περίπου 26.000 παιδιά όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων (Σαράντη & Κατσιάνης, 2010).

Σχήμα 1: Συμμετοχή μαθητών στη δραστηριότητα «Τα πουλιά της πόλης» (2007-2010).

Επιπλέον, είναι χαρακτηριστική η σταθερά μεγάλη συμμετοχή σχολείων από περιοχές εκτός Αθήνας (38,8% του συνόλου των μαθητών).

Σχήμα 2: Συμμετοχή μαθητών στη δραστηριότητα «Τα πουλιά της πόλης» (2005-2010).

Επίσης, σημαντικό στοιχείο αποτελεί η επανάληψη της συμμετοχής στο πρόγραμμα περίπου του 25% των σχολικών ομάδων κατά τα τελευταία πέντε χρόνια.

Εκπαιδευτική δραστηριότητα «Δίκτυο Αδόμητων Χώρων»

Στη δραστηριότητα συμμετείχαν συνολικά περίπου 750 μαθητές από 36 διαφορετικές σχολικές ομάδες.

Αδόμητος χώρος	Αριθμός Μαθητών	Αριθμός Ομάδων	Αριθμός φύλλων καταγραφής που συμπληρώθηκαν	Φωλιές που τοποθετήθηκαν
Άλσος Νέας Σμύρνης	250	45	218	15
Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης 'Α. Τρίτσης'	20	4	20	7
Άλσος Βεΐκου	229	40	220	42
Κήπος Προεδρικού Μεγάρου	33	6	24	7
Πάρκο 'Φράγμα Θέρμης'	130	15	90	9
Στρατόπεδο Καρατάσου	110	12	72	12
Σύνολο	772	122	644	92

Πίνακας 1: Συγκεντρωτικά στοιχεία για το «Δίκτυο Αδόμητων Χώρων» (2009-2010).

Εργαλεία κριτικής αποτίμησης δραστηριοτήτων

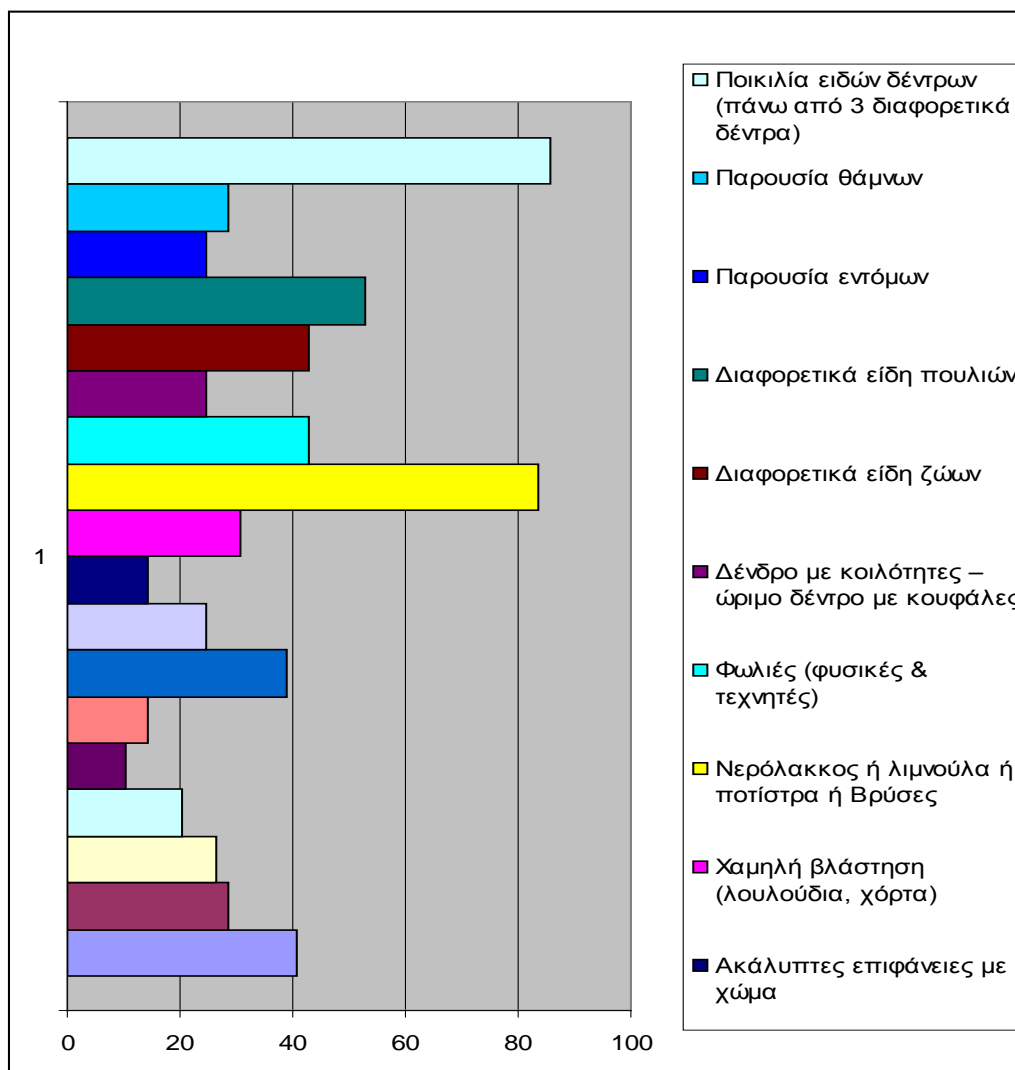
Εκπαιδευτική δραστηριότητα «Τα πουλιά στην πόλη»

Η διαδικασία εκτίμησης αποτελεσμάτων του Προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Πάρκου 'Α. Τρίτσης' από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου έχει σχεδόν ολοκληρωθεί. Συνολικά, επεξεργάστηκαν 178 ερωτηματολόγια μαθητών και των δύο βαθμίδων εκπαίδευσης. Τα πρώτα αποτελέσματα καταδεικνύουν θετική αξιολόγηση του προγράμματος και στους 11 δείκτες ανεξάρτητα από την ηλικία, το φύλο και την περιοχή προέλευσης.

Εκπαιδευτική δραστηριότητα «Δίκτυο Αδόμητων Χώρων»

A. Ζωγραφική απεικόνιση του 'Ίδανικού Πάρκου'

Συνολικά δημιουργήθηκαν 49 απεικονίσεις του 'Ίδανικού Πάρκου' από 270 μαθητές Δημοτικού. Διαπιστώθηκε ότι και οι 9 παράμετροι απεικονίστηκαν στις ζωγραφιές των μαθητών σε ικανοποιητικό βαθμό. Συγκεκριμένα:

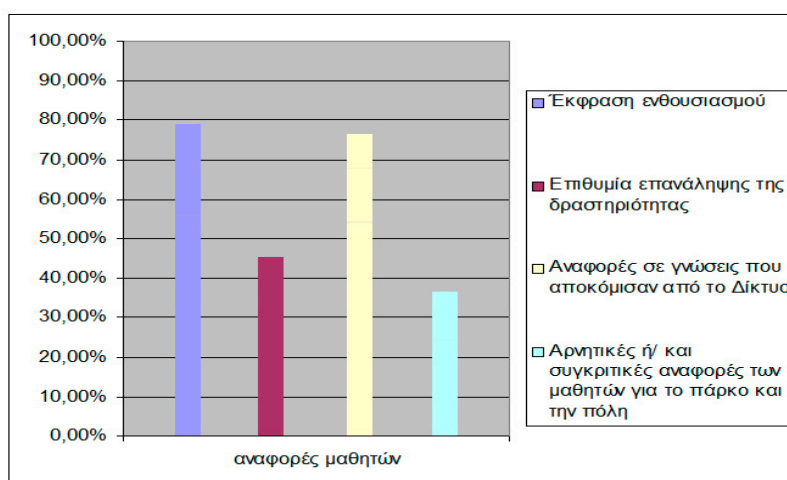

Σχήμα 3: Εκτίμηση παραμέτρων οικολογικής αξίας για το 'Ίδανικό Πάρκο'.

B. Εκτίμηση εμπειρίας των μαθητών

Μετά από παραίνεση του προσωπικού της Ορνιθολογικής και με τη συνεργασία των εκπαιδευτικών, συντάχθηκαν από τους μαθητές συνολικά 48 γραπτές εκθέσεις είτε σε ατομικό, είτε σε ομαδικό επίπεδο. Ιδιαίτερα ενθουσιασμένοι

δήλωσαν 79,2% μαθητές ενώ η μεγάλη πλειοψηφία τους (77%) αναφέρθηκε σε γνωστικές παραμέτρους της δραστηριότητας. Τέλος περίπου οι μισοί μαθητές (46%) δήλωσαν ότι θα επιθυμούσαν να συμμετέχουν ξανά στη δραστηριότητα.

Σχήμα 4: Εκτίμηση εμπειρίας από τη συμμετοχή στο «Δίκτυο Αδόμητων Χώρων».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η μαζική συμμετοχή στην εκπαιδευτική δραστηριότητα «Τα πουλιά στην πόλη» στο Πάρκο «Α. Τρίτσης» με τη συμμετοχή περίπου 6.000 μαθητών ετησίως και τον αριθμό των αιτήσεων να ξεπερνά τις δυνατότητες υλοποίησης του προγράμματος, καταδεικνύουν τη μεγάλη απήχηση στην εκπαιδευτική κοινότητα. Ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται η θετική ανταπόκριση στο πρόγραμμα δεδομένου ότι ένα εκ των τεσσάρων σχολείων επιλέγει να συμμετάσχει για δεύτερη τουλάχιστον φορά σε αυτό. Επιπλέον, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι περίπου δύο από τις πέντε σχολικές ομάδες οι οποίες επιλέγουν να συμμετάσχουν στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες στο Πάρκο «Α. Τρίτσης», προέρχονται από σχολεία εκτός Αθήνας.

Η οργάνωση της δραστηριότητας «Δίκτυο Αδόμητων Χώρων: Για τα πουλιά και τους ανθρώπους» σε έξι περιοχές στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, η ανταπόκριση των εκπαιδευτικών στις ημερίδες προετοιμασίας και η συμμετοχή περίπου 750 μαθητών κατά την πρώτη χρονιά υλοποίησης, δημιουργεί τη βάση συνέχισης και ανάπτυξης του Δικτύου σε περισσότερους αδόμητους/πράσινους χώρους.

Μέσα από τα πρώτα αποτελέσματα των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, την εμπειρία υλοποίησης και τη διαδικασία κριτικής αποτίμησής τους, διαπιστώνεται η ουσιαστική συμβολή τους στην ευαισθητοποίηση των παιδιών για τη σημαντικότητα των αδόμητων χώρων στις πόλεις, για την αντιμετώπιση της απουσίας και της κακής διαχείρισής τους καθώς και για την ανάδειξη της σημαντικότητας της παρουσίας των πουλιών στο αστικό περιβάλλον ως δείκτης ποιότητας περιβάλλοντος. Επιπρόσθετα, η ενεργοποίηση των μαθητών για τη βελτίωση των συνθηκών στο πάρκο της γειτονιάς τους, ανέπτυξε μία πρώτη διαδραστική σχέση με την Τοπική Αυτοδιοίκηση με μικρά αλλά ορατά αποτελέσματα στο χώρο που ζούνε.

Χαρακτηριστικό είναι ότι στις τελικές εκθέσεις για την εκτίμηση εμπειρίας των μαθητών, παρόλο το ανοικτό και ελεύθερο πλαίσιο που τέθηκε για να καταγράψουν τις εντυπώσεις τους, όλοι οι μαθητές αναφέρθηκαν στις επισκέψεις

πεδίου και όχι στις συναντήσεις που έγιναν μέσα στη σχολική τάξη τονίζοντας τις γνώσεις που αποκόμισαν. Επίσης είναι αξιοσημείωτο ότι στην καταγραφή της παραμέτρου ‘Έκφραση ενθουσιασμού’, οι μαθητές εκφράστηκαν με ιδιαίτερα θερμά λόγια. Τέλος, αξίζει να τονισθεί ότι ένας στους τρεις μαθητές, εξέφρασε αρνητικά σχόλια για την πόλη που ζει.

Τα θετικά αποτελέσματα που καταγράφονται στο γνωστικό επίπεδο σε συνδυασμό με την επανάληψη ή την επιθυμία επανάληψης της συμμετοχής των μαθητικών ομάδων και στις δύο εκπαιδευτικές δραστηριότητες, αναδεικνύουν τους αδόμητους/πράσινους χώρους ως προνομαικούς για την ανάπτυξη εκπαιδευτικών βιωματικών δραστηριοτήτων στον αστικό χώρο.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για την υλοποίηση και επιτυχία των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων θέλουμε να ευχαριστήσουμε θερμά τους Υπευθύνους Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης των Διευθύνσεων Α/θμιας και Β/θμιας Εκπαίδευσης Α’ Αθηνών, Δ’ Αθηνών, Ανατολικής Θεσσαλονίκης, Δυτικής Θεσσαλονίκης και Β/θμιας Γ’ Αθηνών. Επίσης, τον Οργανισμό Διοίκησης & Διαχείρισης του Πάρκου ‘Α. Τρίτσης’, τους Δήμους Νέας Σμύρνης και Γαλατσίου στην Αττική, Πολίχνης και Θέρμης στη Θεσσαλονίκη καθώς και το Ίδρυμα ‘Σταύρος Νιάρχος’ για την πολύτιμη υποστήριξή του στην υλοποίηση του «Δικτύου Αδόμητων Χώρων: Για τα πουλιά και τους ανθρώπους». Τέλος, ευχαριστούμε τον Επίκουρο Καθηγητή στο Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών Πολυτεχνείου Κρήτης, κ. Γιαννίρη Ηλία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Diamond J.M. (1976). Island Biogeography and Conservation: Strategy and Limitations, *Science*, Vol. 193, No.4257.
- Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία. Περιβαλλοντική Εκπαίδευση www.ornithologiki.gr/perivallontiki, επίσκεψη 21/10/2010.
- Κοντοζήση Ι. & Τενεκετζής Κ. (2008). *Πρότυπο μητροπολιτικό πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης: Πάρκο “Α. Τρίτσης”, Ίλιον Αττικής*. Τόμος Περίληψεων 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ελληνικής Οικολογικής Εταιρείας, Ελληνικής Βοτανικής Εταιρείας, Ελληνικής Ζωολογικής Εταιρείας, Ελληνικής Φυκολογικής Εταιρείας. 9-12/10/2008, Βόλος :123.
- Παπακωνσταντίνου Κ. (2009). Τα πουλιά στις σύγχρονες πόλεις. *Οιωνός*, Τριμηνιαία έκδοση της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας, Τεύχος 38.
- Παρατηρητήριο Ελεύθερων Χώρων Αθήνας – Αττικής. Χαρακτηριστικά κείμενα για τους ελεύθερους Χώρους www.asda.gr/elxoroι/articles999, επίσκεψη 24/09/2010.
- Σαράντη Ζ. & Κατσιάνης Γ. (2010). *Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος: η περίπτωση της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας: Έρευνα στο Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης ‘Αντώνης Τρίτσης’ (Ίλιον Αττικής)*. Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Λαμίας, Παράρτημα Καρπενησίου, Τμήμα Δασοπονίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος.
- Φλογαΐτη Ε. (1998). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.